

5. La cegueta

—**A**ra que està unificada, la Xina es dessagna. Ho sabeu, oi? No fa gaires dies, els nòmades del nord van assolar un poblat de les muntanyes Roges. Ahir fou tot un veïnat de la regió dels llacs, el qui fou passat per les armes. Els bàrbars avancen, i, si no els aturem, aviat amenaçaran aquestes valls. Ja n'hi ha prou!
El qui així parlava —investit d'una autoritat abassegado— era el cap de l'exèrcit que havia envaït la placeta i havia convertit la festa en dol i espant. Tothom l'escoltava esbalait, amb la por als ulls: els fills agafats a les seves mares i els homes amb la ràbia als punys. El comandant continuà:

—Els territoris que els exèrcits del nostre emperador han conquerit amb tant d'esforç els hem de defensar fent una gran muralla, la més gran del món, que el senyor de la Xina, el fill del cel, ha manat construir. Una muralla que també ajudarà a mantenir unificat el nostre immens país. Digueu: que voleu?, caure en mans dels nòmades o construir una muralla amb torres de vigilància?

La resposta fou un silenci sepulcral, alimentat pel temor d'una amenaça que ja pressentien.

—No dieu res? Doncs ja responc jo en lloc vostre. Escolteu bé: tots els joves i els homes d'aquest poble —prosseguí el capitost— anireu a treballar a la pedrera d'on s'extreuen les pedres per a la gran muralla. Ho heu entès? Avui mateix!

Arraulit al graner, Lu Xun escoltava les ordres del comandant. Un dels cavalls que havia irromput a la placeta, encabritat, l'havia llançat fora del cercle i, mentre el seu avi cridava «fuig!», ell s'arrossegava, mig encegat per la pols, cap a l'únic lloc del poblet que coneixia. El cop que li havia donat l'animal li havia fet un trauc a la cara, que no parava de sagnar, tot i que el noi intentava estroncar la sang amb un tros de roba mullada.

No havia vist que el seu avi havia perdut el coneixement i que li havien cremat els llibres. El noi no podia fer res, per bé que de bon grat hauria anat cap a la placeta per ajudar-lo. Lu Xun no els veia, però, acabada l'arenga del comandant, s'havia format un llarg rengle d'homes —joves i vells— lligats de mans que sortia per la porta del mur de terra que protegia aquell veïnat. Un d'aquells presoners era l'avi. Els qui es van quedar, dones i infants, ploraven i alguns es tapaven la cara amb les mans per no veure aquell trist espectacle.

—Ja no tornaran —va exclamar una velleta entre sanglots.

Una altra, amb el rostre desencaixat, va maleir aquella gent d'armes quan ja no la podien sentir:

—Són pitjor que els cucs de seda: ho devoren tot. Tant de ho es convertissin tots en soldats d'argila, inerts. Maleïts si guin!

—No en tenen prou amb els diners dels impostos, que ara s'enduen els nostres marits i els nostres fills —constatava, desfeta en plors, una tercera veïna—. Parlen dels bàrbars, i ells què són?

Lu Xun no s'atrevia a moure's del graner i temia que en qualsevol moment el descobrís un d'aquells genets cruels. Però la calma s'anà emparant de l'indret de mica en mica i era cada cop més imperceptible el soroll que feia la cavalleria en allunyar-se. Alguns ocells, que havien fugit de l'avalot, van reprendre el seu piulet.

Al noi li feia molt de mal la ferida de la cara. Va beure l'últim glop d'aigua que restava al càntir i s'acostà al tancat del graner. Va veure una dona que, apressada, entrava en una casa. En va sortir al cap d'una estona amb una criatura en braços i un cistellet de prunes.

No s'atrevia a sortir i es tornà a amagar. Es va fer un niu entre la palla que s'amuntegava en un racó de l'estança, una mena de refugi més propi d'un animal que d'una persona. Notà que el cap li donava voltes i que una escalfor estranya s'apoderava lentament de tot el seu cos. Tenia molta febre, per bé que no n'era conscient. Es va despertar moltes vegades al llarg d'aquell dia interminable, fins que la negror de la nit el va lliurar als braços de la son, potser l'única aliada en aquelles hores de soledat.

Es va desvetllar amb la primera claror del dia. S'incorporà, decidit a abandonar l'amagatall. Li va costar mantenir-se dempeus. Es va dur les mans a la cara, on encara era punyent el dolor del trauc. Va empènyer la porta del graner i va començar a caminar gairebé a les palpentes en direcció a

la placeta. Va descobrir les brases i es va trasbalsar quan va comprendre que aquella pols grisa era tot el que quedava dels llibres del seu avi. Va remenar les cendres amb la mà i va comprovar que el foc ho havia devorat tot. Llavors descobrí la canya amb què el dia anterior sostenia el llibre que l'avi llegia. Estava intacta. Les peülles dels cavalls no l'havien poguda esclafar? Es va ajupir per agafar-la. Era l'únic que s'enduia d'aquell poble, a més del temor.

Va continuar caminant, mirant a una banda i l'altra de la placeta. Va estar a punt de cridar «avi!», però no es va atrevir. Cantaven els ocells més matiners sobre les branques dels arbres i una criatura plorava dintre de l'habitatge més proper a la porta del mur protector del poble. La llum havia saltat les muntanyes i ocupava ràpidament tot el que abastaven els ulls del noi.

No sabia cap on anar. La febre no el deixava pensar. Caminava d'esma, mirant sempre enrere, com si algú el perseguís. Tot i que els ulls li feien pampallugues, va distingir empremtes de cavalls sobre la pols d'aquell camí solitari i antiquíssim que havia triat sense saber per què. Desunides, li venien de tant en tant a la memòria les paraules del cap de l'exèrcit: «... anireu a treballar... la gran muralla...».

Va caminar molt, emparat pels arbres del camí, fins que la va distingir, menudeta i vestida de negre, al costat d'un pou. Era la primera persona que veia des que havia fugit del poblet. Hi hi acostà lentament.

—Qui hi ha? —preguntà la dona.

A Lu Xun li va estranyar la pregunta. No podia més, i només cercava algú que l'acollís. Per això no va trigar a respondre, per bé que li costava coordinar les idees. El cap li feia molt de mal i tremolava.

–Fujo, fa moltes hores que fujo. Ahir els soldats van entrar al poble i es van endur els homes. Em penso que el meu avi també se'l van emportar a treballar... –Es va aturar perquè no li venia el nom de «gran muralla». M'he quedat sol...

–Tens la veu d'un noieta... A veure, acosta't –va demanar-li la velleta, que, quan va tenir Lu Xun a prop, li va tocar el front-. Pobret, però si bulls de febre!

Com un pidolaire malalt, Lu Xun va suplicar, a punt de caure:

–Em deixeu beure una mica d'aigua del pou, àvia? Tinc molta set...

–Aquí tens la galleda plena. Beu-ne tanta com vulguis, d'aigua –accedí la dona, que, quan Lu Xun va haver begut, continuà:– Vine amb mi, que t'acompanyaré a casa.

–A casa? –s'estranyà Lu Xun, un pèl eixorivit per l'efecte de l'aigua fresca-. No, no cal, gràcies. Jo he d'anar-me'n...

Afable, la velleta el va convèncer:

–Així em faràs companyia. Jo visc sola. No tinguis por. Dóna'm el braç, noi, i anem cap a casa. Quan la febre t'hagi marxat, podràs continuar el teu camí.

Van enfilar un caminet flanquejat de flors oloroses: orquídiades, gladiols i assutzenes. La dona, que sostenia amb el braç dret la galleda d'aigua, caminava amb molta precaució. Tot i el seu estat, Lu Xun s'adonà que la velleta li defugia la mirada.

–Fan olor, les flors. La sents, oi, noi?

Per bé que feble, el braç esquerre de la dona era un puntal que sostenia el cos dèbil i tremolós de Lu Xun. Al cap d'una estona, tornà a parlar:

–Casa meua és una cabana. La veus? Visc sola, com t'he dit, i treno cànem. Faig espardenyes i estores.

Lu Xun va distingir, a l'entrada d'un bosc proper, no gaire enllà, una cabana de troncs i branques. Una tórtora que el noi no va saber descobrir parrupava dalt d'un arbre. El lloc era humit i ombrívol. Hi van arribar de seguida, quan el senderó de flors es va acabar. L'últim que va veure Lu Xun va ser l'entrada de l'habitatge. Després es va desplomar, i gairebé va fer caure la dona, que no va poder evitar que la galleda es bolqués.

Quan es va despertar, va notar la fredor d'un drap mullat sobre el front i l'escalforeta de la mà de la dona a la cara. L'olor penetrant de les fulles de cànem envaïa l'estança, on hi havia una petita llar de foc, una taula i dos llits. Llavors es va fixar en els ulls de l'àvia, blancs i orfes de llum. Aquella dona era cega. Es va recordar de la llegenda del pou i, mig endormiscat i sota els efectes de la febre, es preguntava si la princesa era com aquella invident que aparentava més anys dels que en realitat devia tenir.

–Em diuen la cegueta perquè vaig perdre la vista quan tenia deu anys –va explicar-li l'endemà, quan Lu Xun s'incorporà per primera vegada-. D'aleshores ençà, la meua vida és un curt camí entre aquesta barraca i el pou. L'olor de les flors i el cant d'una tórtora són els meus ulls; vull dir que són els meus guies. No vaig voler que descobrissis la meua ceguesa quan ens vam trobar al costat del pou, perquè tenia por que t'espantessis i fugissis.

Lu Xun es va adonar que duia roba neta: una brusa llarga i uns pantalons fins a mitja cama, com molts nois de la seva edat. Al costat de la màrfega hi havia unes espardenyes noves i la canya de bambú. De mica en mica, a mesura que re-

cuperava les forces, Lu Xun rememorava els fets de la placeta i intentava recordar les paraules del comandant.

Una nit l'anciana el va trobar plorant a la porta de la cabana. Aleshores la dona ja sabia el que havia passat perquè Lu Xun li ho havia explicat. L'anciana se li acostà i li parlà amb paraules que reflectien una pena pregona.

–Jo tenia un germà més jove que jo –començà a dir–, l'únic membre de la família que m'estimava. Era alt i fort, treballava al camp, tallava llenya, menava un cavall i un carro i m'ajudava a trenar el cànem. Un dia van venir uns soldats de l'emperador, el fill del cel, i se'l van endur juntament amb altres homes, a construir uns canals de reg molt lluny d'aquí, a la plana del riu Groc. Em van dir que tornaria quan l'obra s'acabés. Però el noi no va tornar. Vaig plorar molt quan va marxar. Per això entenc la teva desgràcia, que és la mateixa que tinc jo.

La dona va reprendre el relat després d'una pausa:

–A vegades penso que és viu i que un dia vindrà pel camí de flors. Jo no el veuré, però sentiré el so de la flauta de bambú amb què interpretava una cançó que ens havia ensenyat la nostra àvia. –Després d'un curt silenci, continuà:– La roba neta que portes és d'ell.

Lu Xun sanglotava, però encara va tenir esma de preguntar:

–Una cançó, dieu?

–Si vols te la canto, me la sé de cor, de tant que l'he repetida.

–Com vulgueu –acceptà Lu Xun, eixugant-se les llàgrimes que li anaven cara avall.

Transformada pel record del germà absent, la veu de la dona evocava el cascavelleig de l'aigua que neix de la neu fosa.

*Un camí de flors
em guia a ma casa
quan torno del camp
al caient de la tarda.*

*Un ocell rogenic
parrupa a la branca;
la mare, dempeus,
m'espera a l'entrada.
Que bells els records
de la meva infància!:
pa de blat llescat
i flors amb llum d'alba.*

El cel era reblert d'estrelles. Acabada la cançó, Lu Xun açà els ulls, com havia fet tantes vegades al costat del seu avi, les nits d'estiu. La contemplació d'aquella immensitat lluminosa el deixava absort, i des de ben petit en parlava amb l'avi.

–Avi, quin ésser ha col·locat tantes estrelles al cel?

–No pot ser cap home –responia l'ancià–, de segur que ha estat un ésser superior, un déu, o més d'un.

Aquella nit mirava el firmament amb la mateixa admiració que l'aclaparava quan era petit, però ara les seves reflexions eren unes altres. «No pot ser», pensava, «que l'emperador, que s'ha emportat el germà de la cegueta i el meu avi, i mana cremar llibres, sigui fill d'un cel tan bell». I per primera vegada va sentir una punxada d'indignació, malèvola, matriu d'un odi que encara no coneixia.